קיצור שלחן ערוך — הלכות בכור בהמה טהורה

יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּלְדָה לוֹ בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁלּוֹ בְּכוֹר, מִצְוָה לְהַקְדִּישׁוֹ וְלוֹמַר, הֲרֵי זֶה קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר, תַּקְדִּישׁ לה' אֱלֹהֶיךָ. וְאִם לֹא הִקְדִּישׁוֹ, מִתְקַדֵּשׁ מֵאֵלָיו מֵרָחֵם. וְנוֹתְנִים אוֹתוֹ לַכֹּהֵן, בֵּין שֶׁהוּא תָּם, בֵּין שֶׁנִּפַּל בּוֹ מוּם, וַאֲפִלּוּ נוֹלַד בְּמוּמוֹ. אֲבָל לֹא יִתְּנֵהוּ לַכֹּהֵן בְּעוֹדוֹ קָטֹן מְאֹד, שֶׁאֵין זוֹ גְּדֻלָּה לַכֹּהֵן, אֶלָּא הַבְּעָלִים מְטַפְּלִים בּוֹ עַד שֶׁיִּגְדַּל מְעַט, דְּהַיְנוּ, בְּדַקָּה שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבְגַסָּה חֲמִשִּׁים יוֹם. וְאִם אֵין לוֹ כֹּהֵן מָצוּי, חַיָּב לְטַפֵּל בּוֹ עַד שֶׁיְּזַדַּמֵּן לוֹ כֹּהֵן.

אָמַר לוֹ הַכֹּהֵן תּוֹךְ הַזְּמַן, תְּנֵהוּ לִי וַאֲנִי אֲטַפֵּל בּוֹ, אִם אֵין בּוֹ מוּם, אֵינוֹ רַשַּׁאי לִתְּנוֹ לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁזֶּהוּ כְּמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ טוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל, (שֶׁהוּא יְטַפֵּל בּוֹ תַּחְתָּיו), בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְּנֵהוּ לוֹ, וְזֶה אָסוּר, דַּהֲוֵי כְּגוֹזֵל אֲחֵרִים. אֲבָל אִם נָפַל בּוֹ מוּם תּוֹךְ הַזְּמַן וְאָמַר לוֹ הַכֹּהֵן תְּנֵהוּ לִי שֶׁאוֹכְלֶנּוּ, מֻתָּר, שֶׁהֲרֵי יָכוֹל לְשָׁחֳטוֹ מִיָּד.

אִם הַכֹּהֵן אֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבְּלוֹ, מִפְּנֵי כִּי בַּזְּמַן הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ טֹרַח גָּדוֹל לְגַדְּלוֹ עַד שֶׁיִּפּוֹל בּוֹ מוּם, אֵינוֹ רַשַּׁאי, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּמַבְזֶה מַתָּנוֹת כְּהֻנָּה. וּמִכָּל מָקוֹם הַיִּשְׂרָאֵל אָסוּר לוֹ לִתְּנוֹ לַכֹּהֵן כְּדֵי לְהַקְנִיטוֹ אוֹ לְנָקֹם מִמֶּנּוּ. וְאִם עוֹשֶׂה כֵּן, אֵין הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְקַבְּלוֹ. וְכֵן אִם פָּשַׁע הַיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה יָכוֹל לְמָכֹר אֶת הַבְּהֵמָה לַגּוֹי קֹדֶם שֶׁיָּלְדָה וְלֹא מְכָרָהּ, אֵין הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְקַבֵּל אֶת הַבְּכוֹר, אֶלָּא הוּא בְּעַצְמוֹ יְטַפֵּל בּוֹ עַד שֶׁיִּפּוֹל בּוֹ מוּם, וְאָז יִתְּנֵהוּ לַכֹּהֵן (עַיֵּן חוֹט הַשָּׁנִי סִימָן כו).

הַבְּכוֹר בַּזְּמַן הַזֶּה, צְרִיכִין לְהַשְׁהוֹתוֹ עַד שֶׁיִּפּוֹל בּוֹ מוּם. וּכְשֶׁנָּפַל בּוֹ מוּם, מַרְאִין אוֹתוֹ לִשְׁלֹשָׁה בַּעֲלֵי תוֹרָה, וְאֶחָד מֵהֶם יִהְיֶה בָּקִי לָדַעַת אִם הוּא מוּם קָבוּעַ, וּמַתִּירִין אוֹתוֹ, וְאַחַר כָּךְ שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ. וְאִם הוּא כָּשֵׁר, אוֹכְלִין אוֹתוֹ, וּמֻתָּר גַּם לְיִשְׂרָאֵל. אֲבָל אֵינוֹ נִמְכָּר בְּמָקוֹלִין, וְאֵינוֹ נִשְׁקָל בְּלִיטְרָא, וְאֵין נוֹתְנִין מִמֶּנּוּ לַכְּלָבִים, וְאֵין מוֹכְרִין אוֹ נוֹתְנִין מִמֶּנּוּ לַגּוֹי.

הַבְּכוֹר שֶׁנּוֹלַד בּוֹ מוּם, אִם יֵשׁ בַּמָּקוֹם הַהוּא אֲנָשִׁים הָרְאוּיִים לְהַתִּירוֹ, מַרְאִין אוֹתוֹ לָהֶם מִיָּד. וּמִשֶּׁהֻתַּר, אֵין מַשְׁהִין אוֹתוֹ הַרְבֵּה, אֶלָּא אִם הֻתַּר תּוֹךְ שְׁנָתוֹ, יְכוֹלִין לְהַשְׁהוֹתוֹ עַד שֶׁתְּהֵא לוֹ שָׁנָה. וְאִם הֻתַּר סָמוּךְ לְשְׁנָתוֹ אוֹ לְאַחַר שְׁנָתוֹ, אֵין מַשְׁהִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם. עָבַר וְהִשְׁהָה אוֹתוֹ יוֹתֵר, אֵינוֹ נִפְסָל בָּכָךְ.

הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְגַדֵּל אֶת הַבְּכוֹר עַד שֶׁיִּפּוֹל בּוֹ מוּם. וְיָכוֹל לְמָכְרוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בֵּין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם בֵּין שֶׁאֵין בּוֹ מוּם, רַק שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל יִנְהַג בּוֹ בִּקְדֻשַּׁת בְּכוֹרָה, וְגַם לֹא יִקְנֵהוּ לִסְחוֹרָה.

אֵין מַרְגִּילִין בַּבְּכוֹר, דְּהַיְנוּ לְהַפְשִׁיט עוֹרוֹ שָׁלֵם דֶּרֶךְ מַרְגְּלוֹתָיו, דְּנִרְאֶה כְּבִזָּיוֹן, שֶׁבְּעוֹד שֶׁהָעוֹר עַל הַקְּדָשִׁים, חוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מַפּוּחַ.

שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא טְרֵפָה, עוֹרוֹ וּבְשָׂרוֹ אֲסוּרִים בַּהֲנָאָה, וְטָעוּן קְבוּרָה. וְהוּא הַדִּין אִם מֵת מֵעַצְמוֹ, טָעוּן קְבוּרָה. וְנוֹהֲגִין שֶׁכּוֹרְכִין אוֹתוֹ בְּסָדִין וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת בָּעֹמֶק (תשובה מאהבה)

הַבְּכוֹר, בֵּין תָּם בֵּין בַּעַל מוּם, אָסוּר בְּגִזָּה וַעֲבוֹדָה. וַאֲפִלּוּ נִתְלַשׁ מִמֶּנּוּ צֶמֶר מֵעַצְמוֹ, אוֹתוֹ הַצֶּמֶר, אָסוּר בַּהֲנָאָה לְעוֹלָם. אֲבָל הַצֶּמֶר שֶׁעַל גּוּפוֹ, אִם נִשְׁחַט בְּמוּמוֹ, הַשְּׁחִיטָה מַתֶּרֶת גַּם אֶת הַצֶּמֶר, כְּמוֹ שֶׁהִיא מַתֶּרֶת אֶת הַבָּשָׂר וְאֶת הָעוֹר.

הַבְּכוֹר, אֵין לוֹ הֶתֵּר אֶלָּא בְּמוּם. וְאָסוּר לְכָנְסוֹ לְכִפָּה כְּדֵי שֶׁיָּמוּת מֵעַצְמוֹ, מִשּׁוּם דְּמַפְסִיד קָדָשִׁים.

אָסוּר לַעֲשׂוֹת מוּם בַּבְּכוֹר. וַאֲפִלּוּ לִגְרֹם לוֹ מוּם, כְּגוֹן לִתֵּן בָּצֵק עַל גַּבֵּי אָזְנוֹ כְּדֵי שֶׁיִּטָּלֵנוּ הַכֶּלֶב מִשָּׁם וְיִקְטַע אָזְנוֹ עִמּוֹ, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אוֹ שֶׁאָמַר לַגּוֹי לַעֲשׂוֹת בּוֹ מוּם, אָסוּר. וּמֻתָּר לִתְּנוֹ לַגּוֹי לְגַדְּלוֹ אוֹ לִשָּׁמְרוֹ.

הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִן הַגּוֹי, וְאֵין יָדוּעַ אִם כְּבָר יָלְדָה אוֹ לֹא, וְיָלְדָה עַתָּה בְּבֵית יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי זֶה סְפֵק בְּכוֹר. וַאֲפִלּוּ הַגּוֹי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ שֶׁכְּבָר יָלְדָה, לֹא מַהֲנֵי. וְגַם הַסִּימָנִים שֶׁבְּסִדְקֵי קַרְנַיִם, לָא מַהֲנֵי. וַאֲפִלּוּ אִם הִיא חוֹלֶבֶת, לָא מַהֲנֵי, אֶלָּא אִם כֵּן רוֹאִין שֶׁמִּניקָה עֶגֶל. וְאִם הִיא חוֹלֶבֶת וְגַם הַגּוֹי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיחַ אֶת מִקָּחוֹ וְאוֹמֵר שֶׁכְּבָר יָלְדָה, מַהֲנֵי בְּפָרוֹת, אֲבָל לֹא בְּעִזִּים (שטז).

כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, חַיָּבִים גַּם כֵּן בִּבְכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, אֶלָּא שֶׁהַכֹּהֵן מַפְרִישׁוֹ וּמְעַכְּבוֹ לְעַצְמוֹ וּמַחֲזִיקוֹ בִּקְדֻשַּׁת בְּכוֹר.

אִם יֵשׁ לַגּוֹי שֻׁתָּפוּת עִם יִשְׂרָאֵל בִּבְהֵמָה, וְכֵן הַמְקַבֵּל בְּהֵמָה מִן הַגּוֹי לְגַדְּלָה וְשֶׁיַּחְלְקוּ בְּוַלָּדוֹת, פְּטוּרִין מִן הַבְּכוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר, פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל מִיִּשְׂרָאֵל. וְגוֹי הַמְקַבֵּל בְּהֵמָה מִיִּשְׂרָאֵל לְגַדְּלָה וְשֶׁיַּחְלְקוּ בְּוַלָּדוֹת, לְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים לָא מַהֲנֵי. אֶלָּא צָרִיךְ הַיִּשְׂרָאֵל לִמְכֹּר אֶת הָאֵם לַגּוֹי.

מִצְוָה לִמְכֹּר לַגּוֹי אֶת הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה אוֹ לְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ בָּהּ קֹדֶם שֶׁתֵּלֵד, כְּדֵי לְפָטְרָהּ מֵהַבְּכוֹרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁמַּפְקִיעַ קְדֻשַּׁת הַבְּכוֹר, הָכִי עָדִיף טְפֵי, שֶׁלֹּא יָבוֹא לִדֵּי מִכְשׁוֹל בְּגִזָּה וַעֲבוֹדָה. וְאִם יַקְנֶה לַגּוֹי אֶת הָעֻבָּר, לֹא מַהֲנֵי, כֵּיוָן דַּהֲוֵי דָּבָר שֶׁלֹּא בָא לָעוֹלָם, אֶלָּא צָרִיךְ לְהַקְנוֹת לוֹ אֶת הָאֵם. וְהַקִּנְיָן יִהְיֶה בְּאֹפֶן זֶה, יִשְׁתַּתֵּף עִם הַגּוֹי עַל מְחִיר הַפָּרָה, וְגַם יַשְׁכִּיר לוֹ אֶת הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הַפָּרָה עוֹמֶדֶת שָׁם, וְהַגּוֹי יִתֵּן לוֹ פְּרוּטָה, וְיֹאמַר לוֹ הַיִּשְׂרְאֵל, בְּזוֹ הַפְּרוּטָה, תִּקְנֶה אֶת הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הַפָּרָה עוֹמֶדֶת שָׁמָּה, וְהַמָּקוֹם הַזֶּה יַקְנֶה לְךָ אֶת הַפָּרָה. אוֹ יַעֲשֶׂה כֵּן, שֶׁלְּאַחַר שֶׁהִשְׁתַּוּוּ עַל מְחִיר הַפָּרָה, יִתֵּן לוֹ הַגּוֹי פְּרוּטָה, וְגַם יִמְשֹׁךְ הַגּוֹי אֶת הַפָּרָה לִרְשׁוּתוֹ אוֹ לְסִמְטָא, וְקוֹנֶה אוֹתָהּ בִּמְשִׁיכָה וּמָעוֹת. וַאֲפִלּוּ אִם מַחֲזִירָהּ אַחַר כָּךְ לִרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל, לֹא אִכְפַּת לָן.